

No: 497 – Menş e Adı

BOZCAADA ÇAVUŞ ÜZÜMÜ

Tescil Ettiren

S.S. BOZCAADA TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFİ

Bu coğrafi işaret, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında 28.09.2018 tarihinden itibaren korunmak üzere 02.06.2020 tarihinde tescil edilmiştir.

Tescil No	: 497
Tescil Tarihi	: 02.06.2020
Başvuru No	: C2018/187
Başvuru Tarihi	: 28.09.2018
Coğrafi İşaretin Adı	: Bozcaada Çavuş Üzümü
Ürün / Ürün Grubu	: Üzüm / İşlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar
Coğrafi İşaretin Türü	: Menşe adı
Tescil Ettiren	: S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi
Tescil Ettirenin Adresi	: Alaybey Mah. Çınar Çarşısı Cad. No:10 Bozcaada ÇANAKKALE
Coğrafi Sınır	: Çanakkale ili Bozcaada ilçesi
Kullanım Biçimi	: Bozcaada Çavuş Üzümü logosu ve menşe adı amblemi ürünün ambalajı üzerinde yer alır. Ürünün ambalajı üzerinde kullanılmadığında, logo ve menşe adı amblemi, işletmede kolayca görülecek şekilde bulundurulur. Logo, “S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi” tarafından tescil belgesinde yer alan bilgilere uygun üretim yapan Bozcaada ilçesi sınırları içindeki bütün üreticilere ve kooperatif üyelerine dağıtılacaktır.

Ürünün Tanımı ve Ayırt Edici Özellikleri:

Bozcaada Çavuş Üzümü (*Vitis vinifera* L.); puslu sarımsı yeşil renkli, iri ve yuvarlak/oval taneli (6–7 g/adet), 1–3 çekirdekli ve kanatlı konik, iri (ortalama 450 g) seyrek salkımlı, orta-erkenci, kısa budama gerektiren, morfolojik erdışı fonksiyonel dişi çiçekli, ince kabuklu ve şeffaf damarlıdır. Bozcaada’da Ağustos ayı ortalarına doğru olgunlaşan Bozcaada Çavuş Üzümü kendi kendini dölleyemediği gibi başka çeşitleri de dölleyemez. Bozcaada Çavuş Üzümünde erkek organlar çeşitli derecelerde aşağıya doğru kıvrık olup, çiçek tozları sterildir. Bozcaada Çavuş Üzümü, fizyolojik dişi olması sebebiyle mutlaka tozlayıcı çeşitlere ihtiyaç duyar. Bozcaada’da tozlayıcı olarak Kuntra (Karasakız) ve Vasilâki (Anadolu Yapıncağı) üzüm çeşitleri kullanılır.

Mevcut Çavuş üzüm çeşidi tiplerindeki farklılık çoğu kez iklim, çevresel faktörler ve farklı tozlayıcı çeşitlerin kullanılmasından ileri gelir. Bozcaada’nın etrafının denizle çevrili olması, ada ekosistemine özgü ekolojik koşulların etkin olması ve adaya özgü tozlayıcıların meyve tutumunda kullanılması, Bozcaada Çavuş Üzümünü özgün kılar. Hasat sonrasında çoğunlukla yaş halde tüketime sunulan Bozcaada Çavuş Üzümü, son yıllarda kısmen şaraplık olarak da değerlendirilmektedir.

Bozcaada Çavuş Üzümünün omca başına verimi yüksek, ortalama salkım ağırlığı düşük fakat 100 tane ağırlığı yüksektir (Çizelge 2.) Yetiştirildiği çevre koşullarına, yapılan kültürel uygulamalara bağlı olarak tane ve salkımlarının kalitesinde ufak farklılıklar meydana gelebilir. Biyokimyasal açıdan Bozcaada dışında yetiştirilen üzüm çeşitlerine kıyasla önemli karakteristik özellikleri vardır.

Tablo 1: Bozcaada Çavuş Üzümünün Bazı Ürün Özellikleri

Ürün özellikleri	En yüksek	En düşük
Verim (kg/omca)	7,72	4,71
Salkım ağırlığı (g)	371	265
100 tane ağırlığı (g)	774	582
Asitlik (g/L)	4,43	3,76
Kuru madde (%)	17,6	16,1
Olgunluk indeksi (%Suda çözünebilir kuru madde/%Asitlik)	49	37

Bozcaada Çavuş Üzümü toplam aroma maddeleri içeriği bakımından zengindir. Özellikle aroma maddelerinin çeşitliliği, dikkate değer bir farklılık oluşturur. Aroma bileşenlerinden terpenler, aldehitler, alkoller ve esterler bakımından zengin bir çeşitliliğe sahiptir. Özellikler terpenler içerisinde Linalool içeriği yüksek olan Bozcaada Çavuş Üzümü, ayrıca E-2-Hekzanal, Geraniol ve E-Linalool oksit gibi maddeler bakımından da ayırt edici bir farklılığa sahiptir.

Bozcaada'nın iklim ve toprak yapısı, adada dişi çiçek yapısına sahip Bozcaada Çavuş Üzümünün tozlanması için kullanılan Kuntra (*Vitis vinifera* L.) ve Vasilâki (*Vitis vinifera* L.) gibi tozlayıcı çeşitler ile birlikte, bilinçli yetiştiricilik uygulamalarının da etkisiyle bağ yetiştiriciliği yapılmakta olan diğer bölgelerimizden ayrılır. Bozcaada Çavuş Üzümü ada ile özdeşleşmiş ve geçmişten beri bağ yetiştiriciliği açısından en önemli üzüm çeşitlerinden biri durumundadır. Adanın toprak, iklim ve topoğrafya özelliklerinin etkisi (terroir) ve tozlayıcı çeşitlerin farklılığı, Bozcaada Çavuş Üzümünün diğer bölge ve yörelerde yetiştirilen Çavuş üzüm çeşidine kıyasla ayırt edici nitelikler kazanmasına neden olur.

Bozcaada Çavuş Üzümünün Bozcaada'ya özgü özellikler taşımasının iklimsel bazı etkileri mevcuttur. Bozcaada'da nispi nem miktarı aylara göre değişmekle birlikte %70'in altına düşmez. Yeterli yağışın ve yüksek nemin olduğu yerlerde üzüm taneleri sulu, kabuğu ince, suda çözünebilir kuru maddesi düşük ve asitlik değeri yüksek olur. Bozcaada'da, deniz üzerinden gelen nemli rüzgârlar nispi rutubeti artırarak, Bozcaada Çavuş Üzümünün daha ince bir kabuk yapısı oluşturmaya neden olur ve kalitesini önemli ölçüde artırır. Bunlara ek olarak, adanın toprak özelliklerine uygun olarak kullanılan anaç, geleneksel alçak boylu goble şekli kazandırılmış bağ plantasyonları ve adaya özgü tozlayıcı çeşit kullanımı, Bozcaada Çavuş Üzümünün diğer bölge ve yörelerimizde yetiştirilen Çavuş çeşitlerine kıyasla önemli ayırt edici özellikler kazanmasını sağlar.

Üretim Metodu:

Bozcaada Çavuş Üzümü, üreme biyolojisi bakımından fizyolojik dişi çiçek (morfolojik erdişi görünümlü fizyolojik yalnızca dişi çiçek) yapısındadır. Bozcaada Çavuş Üzümü, erkek çiçek tozlarının kusurlu olması ve tozlama yapamaması nedeniyle kendine tozlanabilen bir yapıda değildir. Dişi çiçekli olması sebebiyle tozlayıcı çeşide ihtiyaç gösterir. Üretim ve yetiştirme tekniği bakımından önemli olan bu durum, Bozcaada Çavuş Üzümü'nden ürün alınabilmesi bakımından, ilk tesis edilirken tozlayıcı çeşitlerle beraber dikimini gerektirir. Bozcaada Çavuş Üzümüne tozlayıcı olarak 1/4 oranlarında Karasakız (Kuntra) ve Vasilâki (Anadolu Yapıncağı) üzüm çeşitleri kullanılır. Diğer taraftan, Bozcaada Çavuş Üzümünün bitkisel materyal olarak çoğaltımı, asma anaçlarının üzerine aşılanarak gerçekleştirilir. Bu bağlamda, Bozcaada'da yer alan mevcut üzüm bağlarında, filoksera zararlısının (*Viteus vitifolii* Fitch.) adaya girmesinin ardından önce Rupestris du Lot, daha sonra ise 5BB Amerikan asma anaçlarının anaç olarak kullanımı yaygınlaşmıştır. Bozcaada'daki mevcut bağ plantasyonları, Bozcaada Çavuş Üzümünde şubat–mart aylarında yapılan kış budaması sonrasında alınan kalemlerin, yukarıda sözü edilen asma anaçlarının üzerine yarma aşısı (kalem aşısı) ile iki yıl sonra aşılanması yöntemiyle tesis edilir. Yetiştirme tekniği bakımından, Bozcaada'da mevcut bağ alanlarının çoğu ile özellikle Bozcaada Çavuş Üzümü, 3–5 kollu, alçak ve orta yüksek gövdeli goble olarak adlandırılan yöresel terbiye sistemiyle, 140 cm x 140 cm aralık ve mesafeye kurulmuştur. İklimsel özelliklere uygun, doğru yetiştirme tekniğinin seçilmesi kaliteyi artırır.

Bozcaada Çavuş Üzümü ile tozlayıcı çeşitlerinin yetiştiriciliğinde yapılan genel uygulamalar şu şekildedir. Kasım ayında ön budama (aralama, çırpma) ve ardından bağda temizlik işlemleri gerçekleştirilir. Toprak analiz raporlarına göre gübreleme (tercihen çiftlik gübresi) yapılır. Ocak, şubat ve mart aylarında esas kış budaması devam eder ve budama sonrasında hastalık belirtisi gözlenmesi durumunda Bordo bulamacı uygulaması gerçekleştirilir. Nisan ayında çiçek öncesi ilk kükürt uygulaması yapılır. Mayıs ayında çiçek sonrası taneler saçma iriliğine gelince, ikinci kükürt atılır. Ayrıca bu dönemde yeşil budama (yaz budaması) başlar. Taneler büyüyüp sıkışmaya başlamadan önce üçüncü kükürt atılır. Hasat zamanı iklim şartlarına bağlı olarak ağustos ayı başından itibaren başlayıp yine bu ayın sonuna doğru son bulur. Hasat olgunluğu ürün kalitesi bakımından önem arz etmekte olup tane rengi, iriliği ve şekli ve ağızda bıraktığı aromaya göre belirlenir. Bozcaada Çavuş Üzümü hasat edildikten sonra ya kilo ile açık olarak ya da kasa ile satılır. Paketleme bağ üreticileri tarafından yapılır ve Bozcaada Çavuş Üzümü genel olarak 5–10 kg'lık tahta kasalar içerisinde satışa sunulur.

Denetleme:

Bozcaada Çavuş Üzümünün denetimi; S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi koordinatörlüğünde, S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, Bozcaada Belediyesi, Bozcaada İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü ile Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümündeki görevli uzmanlardan oluşacak en az 4 kişilik bir ekipten oluşur.

Denetleme öncesi, denetim mercii Bozcaada Çavuş Üzümü yetiştiricilerini üretim metodu, hasat kriterleri ve paketleme süreci ve sonrasındaki denetlemeye esas olan kriterler hakkında bilgilendirir.

Denetimlerin sağlıklı şekilde yürütülmesi için oluşturulacak veri toplama ve izleme sisteminden faydalanılır. Veri toplama ve izleme sistemi, Bozcaada Çavuş Üzümü yetiştirilen işletmelerin ve bağların risk analiz bilgilerini içerecek şekilde hazırlanacaktır. Risk analizinde, ilgili işletmede ve bağda “Bozcaada Çavuş Üzümü” dışında üzüm yetiştirilip yetiştirilmediğine göre bir sınıflandırma yapılacaktır. Bu sınıflamada, Bağda bulunan üzüm çeşitleri ve kullanılan tozlayıcıların Bozcaada Çavuş Üzümüne uygunluğu bakımından işletmeler ve bağlar en yüksek riskli, yüksek riskli, orta riskli, risk taşımayan olarak gruplandırılır.

Denetleme Kriterleri

- 1) Denetleme denetim mercii tarafından yılda 3 kez (bağda üretim, hasat, paketleme ve pazarlama) yapılır. Ürüne ilişkin şikâyet olması halinde ise şikâyet tarihine göre denetleme herhangi bir zamanda yapılabilir. Şikâyet üzerine yapılan denetimler şikâyete konu olan ürün partisi hakkında veri toplama ve izleme sistemi yardımıyla geriye doğru izlenerek denetim gerçekleştirilir.
- 2) İşletmede/bağda yapılacak denetim, ilgili işletmenin risk analizindeki durumuna göre gerçekleştirilecektir. İşletme/bağda uygulanan üretim metodu, genel yetiştiricilik esasları dışında olan ve Bozcaada Çavuş Üzümü için kritik olan yetiştiricilik uygulamaları (bağda bulunan çeşit kompozisyonu) değerlendirmeye alınır.
- 3) Hasat zamanında yapılacak denetimde ürünle ilgili renk, şekil, hasat olgunluğu değerlendirmeye alınır.
- 4) Paketleme aşamasında yapılacak denetimde farklı üzüm çeşitlerinin paketleme evi veya depoda yer alıp almadığı denetlenecektir. Paketlemenin Bozcaada Çavuş Üzümüne uygun olarak yapılıp yapılmadığı, ürünün olgunluk durumu değerlendirilir.
- 5) Yüksek riskli işletme ve bağlarda veya şikâyet üzerine ürün ile ilgili şüphe olması durumunda paketleme aşamasında alınacak örneklerden Bozcaada Çavuş Üzümü ile ilgili ayırt edici özelliklere (salkım ve tane özellikleri vb.) göre ölçüm ve analizler gerçekleştirilerek ürünün Bozcaada Çavuş Üzümü olup olmadığı belirlenir.
- 6) Denetleme sırasında, oluşabilecek olan bütün masraflar kooperatif üyesi ise S.S. Bozcaada Tarımsal Kalkınma Kooperatifi tarafından karşılanır.
- 7) Coğrafi işaret amblemi ve logonun kullanımı denetlenir.

Denetim mercii, kamu kuruluşları, özel kuruluşlar veya bunlarda görevli uzman gerçek veya tüzel kişilerden, denetimin gerçekleştirilmesi sırasında faydalanabilir veya hizmet satın alabilir. Tescil ettiren, hakların korunmasında hukuki süreçleri yürütür.